

NÂNG CAO HIỆU QUẢ QUẢN LÝ DI TÍCH LỊCH SỬ QUỐC GIA ĐẶC BIỆT TÂN TRÀO GẮN VỚI PHÁT TRIỂN DU LỊCH

HÀ THÚY MAI*

1. Tổng quan về Di tích lịch sử quốc gia đặc biệt Tân Trào

Di tích lịch sử quốc gia đặc biệt (LSQGĐB) Tân Trào, tỉnh Tuyên Quang bao gồm hệ thống nhiều di tích trải dài trên địa phận hành chính 11 xã thuộc 2 huyện Yên Sơn và Sơn Dương của tỉnh Tuyên Quang. Trong kháng chiến chống thực dân Pháp, Tân Trào được lựa chọn làm trung tâm Thủ đô kháng chiến - nơi đặt trụ sở làm việc của Trung ương Đảng, Chính phủ, Quốc hội, Chủ tịch Hồ Chí Minh và nhiều Bộ, ban, ngành, cơ quan Trung ương. Đến nay, Tân Trào đã trở thành một trong những điểm đến quan trọng trong hành trình tham quan, du lịch của nhân dân và du khách trong nước cũng như quốc tế. Điều này đánh dấu một bước phát triển mới trong công tác bảo tồn và phát huy giá trị khu di tích gắn với truyền thống cách mạng của dân tộc ta trong tiến trình xây dựng và phát triển đất nước.

Với diện tích các khu vực bảo vệ nằm trải dài trên địa phận nhiều xã và huyện thuộc tỉnh Tuyên Quang, Di tích LSQGĐB Tân Trào bao gồm nhiều di tích lịch sử cách mạng và các loại hình di sản văn hóa phi vật thể gắn với người dân các dân tộc thuộc khu di tích. Với đặc thù là một di tích bao gồm nhiều điểm di tích lịch sử gắn liền với quá trình hoạt động cách mạng của Đảng ta cùng những sự kiện lịch sử trọng đại của dân tộc, Di tích LSQGĐB Tân Trào bao gồm một quần thể 138 điểm di tích với 18 cụm di tích lịch sử cấp quốc gia, 30 cụm di tích lịch sử cấp tỉnh, 21 di tích đã đề nghị cấp bằng cấp quốc gia, 69 di tích đã hoàn thiện hồ sơ khoa học.

Nằm trong quần thể khu Di tích LSQGĐB Tân Trào, đình Tân Trào (thôn Tân Lập), đình Hồng Thái (thôn Cá, xã Tân Trào), đình Thanh La (thôn Mới, xã Minh Thanh) là 3 đình vẫn còn nguyên gốc, được hình thành từ đầu TK XIX, đáp ứng nhu cầu tín ngưỡng của nhân dân. Vào những năm đầu TK XX,

vua Khải Định cho phép tu sửa và cấp sắc phong, cả ba ngôi đình đều được nâng cấp, xây dựng với quy mô lớn như hiện nay. Vào các ngày lễ trong năm ở ba ngôi đình đều giống nhau. Trong năm có ba ngày lễ lớn, nhưng lớn nhất là lễ hội tháng Giêng, đình Hồng Thái (mùng 3 Tết), đình Tân Trào (mùng 4 Tết), đình Thanh La, (mùng 5 Tết). Tuy ngày lễ hội được bố trí khác nhau nhưng nội dung hoàn toàn giống nhau về kịch bản lễ, hội. Với những ý nghĩa lịch sử cùng các giá trị về văn hóa vật thể và phi vật thể của 3 ngôi đình, việc bảo vệ, khôi phục và phát huy những giá trị đó là hết sức cần thiết.

2. Một số giải pháp nâng cao hiệu quả quản lý Di tích LSQGĐB Tân Trào gắn với phát triển du lịch

Xây dựng và ban hành những quy định, cơ chế, chính sách mang tính đặc thù nhằm tăng cường đầu tư cho công tác bảo tồn và phát huy giá trị các di tích

Sau khi các di tích lịch sử cách mạng Tân Trào được Chính phủ xếp hạng di tích LSQGĐB (năm 2012) với một quần thể gồm nhiều di tích, việc đầu tư cho công tác bảo tồn và phát huy giá trị di tích này vẫn chưa có sức hút đáng kể về mặt du lịch và trải nghiệm... Việc xây dựng và ban hành những quy định, cơ chế, chính sách phù hợp sẽ là những giải pháp quan trọng để đẩy mạnh công tác bảo tồn và phát huy giá trị di tích.

Trước hết, UBND tỉnh Tuyên Quang cần xây dựng và ban hành những quy chế quản lý riêng biệt cho di tích. Những quy chế này được xây dựng trên cơ sở Luật Di sản văn hóa, Luật sửa đổi bổ sung một số điều của Luật Di sản văn hóa kết hợp với điều kiện thực tiễn tại các di tích. Trên cơ sở lý thuyết và thực tiễn tại các di tích, những quy định cụ thể tại quy chế quản lý di tích sẽ là cơ sở quan trọng để khắc phục những hạn chế trong công tác quản lý tại các di tích thời gian

* TS, Trường Đại học Tân Trào

qua, đồng thời tạo thuận lợi cho công tác quản lý di tích của các cấp liên quan trong thời gian tới.

Cần tạo cơ chế để huy động và khuyến khích sự tham gia tích cực của cộng đồng trong công tác bảo tồn và phát huy giá trị di tích. Theo đó, tỉnh Tuyên Quang cần tiếp tục hoàn thiện hệ thống cơ chế, chính sách nhằm huy động và phát huy sức mạnh cá nhân cũng như cộng đồng trong công cuộc bảo tồn và phát huy giá trị di tích; khuyến khích, huy động các tổ chức, đoàn thể, cá nhân, các doanh nghiệp, các tổ chức phi chính phủ đóng góp kinh phí, vật chất, nhân công cho công tác bảo tồn và phát huy giá trị di tích; tạo cơ chế, chính sách trong các lĩnh vực đầu tư, cụ thể như: chính sách ưu đãi đầu tư cho lĩnh vực bảo tồn và phát huy giá trị di tích; có chính sách thuế, phí, lệ phí khuyến khích đầu tư (thuế thu nhập doanh nghiệp; chính sách về vốn, tín dụng và bảo lãnh); ưu đãi về sử dụng đất khu vực di tích; tạo cơ chế cho hưởng các ưu đãi khác về sử dụng cơ sở hạ tầng, cung cấp điện nước cho các nhà đầu tư; coi trọng quyền làm chủ của cộng đồng trong công tác quản lý di tích...

Xây dựng cơ chế nhằm huy động nguồn lực để đầu tư cho việc bảo vệ, phát huy giá trị di tích. Để tạo đột phá trong đầu tư cho công tác bảo tồn và phát huy giá trị di tích, tỉnh cần có chính sách tăng cường đầu tư cho công tác này, trong đó cần tập trung đầu tư cơ sở hạ tầng tại các điểm tham quan di tích. Bên cạnh đó, cần ban hành chính sách kêu gọi đầu tư cho công tác bảo tồn và phát huy giá trị di tích trên cơ sở huy động và sử dụng hợp lý nguồn lực xã hội phục vụ cho công tác quản lý di tích. UBND tỉnh Tuyên Quang cần xây dựng và ban hành cơ chế chính sách huy động các nguồn lực từ Trung ương trong các chương trình mục tiêu quốc gia, nguồn vốn chính phủ, tranh thủ sự ủng hộ từ Bộ VH-TT-DL và các cơ quan Trung ương về vật chất cũng như kinh nghiệm, trí tuệ khoa học... cho công tác bảo tồn và phát huy giá trị di tích.

Các cấp quản lý di tích cần xây dựng một cơ chế nhằm thu hút nguồn đầu tư từ hoạt động xã hội hóa công tác bảo tồn và phát huy giá trị các di tích lịch sử văn hóa. Đây là một trong những xu hướng mới mang lại hiệu quả cao hiện nay trong công tác quản lý di tích. Xã hội hóa công tác bảo tồn và phát huy giá trị di tích sẽ tạo được lợi thế trong tận dụng các nguồn vốn đầu tư từ các tổ chức, cá nhân trong nước và quốc tế nhằm tăng nguồn lực đầu tư cho công tác bảo tồn và phát huy giá trị di tích. Trong điều kiện đầu tư ngân sách Nhà nước cho công tác bảo tồn, phát huy giá trị di tích có hạn và gặp nhiều khó khăn thì việc tăng cường xã hội hóa công tác này là một

giải pháp quan trọng, góp phần giảm gánh nặng ngân sách cho Nhà nước, đồng thời huy động nguồn lực từ công tác xã hội hóa của các tổ chức, cá nhân trong thực hiện công tác bảo tồn và phát huy giá trị di tích. Để thực hiện được giải pháp này, UBND tỉnh Tuyên Quang cần có cơ chế cụ thể để khuyến khích, thu hút đầu tư bảo tồn và phát huy giá trị khu di sản trên cơ sở xã hội hóa. Cơ chế phải tạo điều kiện trước mắt cũng như lâu dài cho các tổ chức, cá nhân, doanh nghiệp... đầu tư trong công tác này.

Cần chú ý đến sự phối hợp của các lĩnh vực liên quan, trong đó chú ý đến mối liên hệ giữa việc quản lý di tích với quá trình công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước, quá trình đô thị hóa nông thôn, lĩnh vực xây dựng, môi trường, quản lý phát triển công nghiệp, nông nghiệp... trên địa bàn di tích. Mục tiêu của công tác quản lý các di tích là giữ gìn tối đa yếu tố gốc cấu thành di tích, đảm bảo sự phát triển hài hòa, bền vững của di tích trên cơ sở đó phát huy giá trị di tích trong đời sống xã hội đương đại. Để tạo thuận lợi cho việc phát triển hài hòa giữa quản lý khu di tích với các lĩnh vực khác có liên quan, UBND tỉnh Tuyên Quang cần xây dựng cơ chế để đảm bảo sự phối hợp liên ngành nhất quán giữa các bên liên quan trong lĩnh vực bảo tồn và phát huy giá trị di tích. Đây là cơ sở để thực hiện công tác quản lý các di tích trong mối liên hệ hài hòa và sự phát triển bền vững của di tích trong mối liên hệ với các lĩnh vực khác nhau của đời sống kinh tế, xã hội của địa phương.

Tập trung đầu tư xây dựng và thực hiện quy hoạch tổng thể bảo tồn và phát huy giá trị di tích

Tập trung đầu tư thực hiện các dự án trong quy hoạch tổng thể đã được các cấp phê duyệt là nhiệm vụ và cũng là giải pháp quan trọng hàng đầu để nâng cao hiệu quả công tác quản lý tại các di tích. Cần tập trung đầu tư cơ sở hạ tầng tại các điểm tham quan di tích; tổ chức tập trung đầu tư các dự án theo Quyết định phê duyệt quy hoạch tổng thể khu di tích đã được Thủ tướng Chính phủ phê duyệt; tập trung đầu tư hoàn chỉnh hệ thống cơ sở vật chất, hạ tầng bến bãi, đường giao thông phục vụ tham quan di tích, các điểm đón tiếp, khu vệ sinh... kêu gọi đầu tư cho công tác bảo tồn và phát huy giá trị khu di tích trên cơ sở huy động và sử dụng hợp lý nguồn lực xã hội phục vụ cho công tác quản lý di tích. Đây mạnh xã hội hóa trong phát triển du lịch; khuyến khích các nhà đầu tư chiến lược tham gia phát triển du lịch có trách nhiệm với xã hội và môi trường.

Trên cơ sở khả năng cân đối của ngân sách và các quy định hiện hành để tập trung nguồn vốn từ ngân sách nhà nước cho phát triển hạ tầng cơ bản; bảo vệ

môi trường; bảo tồn, tôn tạo di tích; đào tạo nhân lực và xúc tiến quảng bá phù hợp với quy định; tập trung kêu gọi vốn đầu tư và ưu tiên cho các dự án phát triển du lịch văn hóa, lịch sử gắn với sinh thái; triển khai các biện pháp nhằm bảo đảm thực hiện các dự án đầu tư theo đúng nội dung và tiến độ. Tập trung thực hiện một số giải pháp đã được phê duyệt trong thực hiện quy hoạch. Trong đó tập trung vào những nhiệm vụ, giải pháp cơ bản:

Giải pháp về mặt quản lý: Để thực hiện được quy hoạch cần có bộ máy quản lý đủ chức năng, thẩm quyền, do vậy cần hoàn thiện tổ chức và nâng cao năng lực của đơn vị quản lý di tích.

Giải pháp về liên kết và đầu tư: Khuyến khích các nhà đầu tư trong và ngoài nước đầu tư phát triển du lịch tại di tích đồng thời lựa chọn, ưu tiên đầu tư bảo tồn và phục hồi các di tích quan trọng tại di tích theo phân kỳ đầu tư đã được phê duyệt nhằm sớm hình thành sản phẩm du lịch mới, độc đáo, hấp dẫn du khách. Đồng thời, trên cơ sở của từng dự án thành phần liên quan đến phát triển du lịch đã được duyệt tại quy hoạch tổng thể các di tích có thể giao cho doanh nghiệp hợp tác đầu tư khai thác (hình thức hợp tác công - tư). Kết hợp triển khai với các chương trình dự án có liên quan và phù hợp trên địa bàn như: các chương trình, dự án về phát triển du lịch trong vùng trung du và miền núi phía Bắc, chương trình nông thôn mới, chương trình hỗ trợ đầu tư hạ tầng du lịch... để liên kết nhằm thực hiện các dự án theo quy hoạch một cách đồng bộ và tổng thể. Bên cạnh đó cần tăng cường mối liên kết giữa Nhà nước và cộng đồng nhằm tạo sự thống nhất trong việc tổ chức triển khai các hoạt động bảo tồn, tôn tạo và phát huy giá trị di tích gắn với phát triển du lịch cũng như kinh tế - xã hội của từng địa phương nơi có di tích.

Giải pháp huy động nguồn lực bảo vệ và quản lý di tích: Đây mạnh hợp tác với cơ quan giáo dục về bảo tồn di tích đồng thời hướng dẫn doanh nghiệp, cộng đồng tham gia bảo tồn, phát huy giá trị văn hóa truyền thống và bảo vệ di tích; Khuyến khích phát triển các nghề truyền thống; Bảo tồn và phát huy các di sản - văn hóa phi vật thể của địa phương.

Bên cạnh những giải pháp trên cần chú trọng đến vấn đề bảo vệ tài nguyên, môi trường và bảo đảm an ninh, quốc phòng trong thực hiện các dự án quy hoạch đã được duyệt.

Bảo tồn và phát huy giá trị các di tích trên cơ sở phát triển du lịch về nguồn, du lịch cộng đồng, du lịch sinh thái và tăng cường mối liên hệ vùng văn hóa trong bảo tồn và phát huy giá trị các di tích

Tổ chức du lịch trải nghiệm, du lịch cộng đồng

trên cơ sở bản sắc địa phương và đời sống cộng đồng các dân tộc sinh sống trong khu vực di tích giúp cho việc phát huy tối đa việc khai thác giá trị Di tích LSQGĐB Tân Trào giúp cho việc lưu giữ chân du khách thời gian dài hơn.

Khi có sự tham gia của cộng đồng, được hưởng lợi từ quá trình khai thác phát huy giá trị di tích, tự bản thân họ sẽ làm phong phú, đa dạng các loại hình dịch vụ để phục vụ phát huy giá trị di tích và có ý thức gìn giữ di sản của cha ông. Cộng đồng lúc này có thể tham gia cùng Nhà nước trong công tác quản lý di tích gắn với phát triển du lịch. Thực hiện mô hình trên, đơn vị quản lý Di tích LSQGĐB Tân Trào phải xây dựng đề án cụ thể, đồng thời chủ động phối hợp với chính quyền địa phương cùng thống nhất phương án, cùng chính quyền địa phương tuyên truyền, vận động để cộng đồng thấy được lợi ích của việc phát huy giá trị di tích trên cơ sở thể mạnh từ bản sắc văn hóa của cộng đồng các dân tộc trong vùng. Xây dựng các tour, tuyến tham quan du lịch trải nghiệm và cộng đồng khu vực di tích, đẩy mạnh quảng bá, xúc tiến du lịch. Hệ thống đường xá, bến bãi giao thông, cảnh quan cây xanh, bóng mát, khu vệ sinh, khu dịch vụ cần được chú trọng. Di sản văn hóa phi vật thể cần được phục dựng lại tạo thành những đội văn nghệ chuyên nghiệp phục vụ khách tham quan du lịch.

Việc tăng cường mối liên hệ vùng trong hợp tác và phát triển công tác bảo tồn và phát huy giá trị di tích đóng vai trò quan trọng, qua đó huy động nguồn nội lực cũng như ngoại lực của di tích phục vụ công tác quản lý di tích. Tranh thủ lợi thế từ tài nguyên văn hóa của các di tích lịch sử trong khu vực có điều kiện thuận lợi cho phát triển tham quan, du lịch trong mối liên hệ vùng văn hóa Việt Bắc với Di tích LSQGĐB Tân Trào. Trước mắt, đặt di tích trong mối liên hệ với các di tích cách mạng thuộc khu vực trung du miền núi phía Bắc với bản sắc văn hóa các dân tộc đa dạng và độc đáo. Việc liên kết vùng trong công tác bảo tồn và phát huy giá trị di tích sẽ tranh thủ được nguồn lực qua liên kết văn hóa của khu vực, đồng thời đẩy mạnh, tăng cường hợp tác khu vực trên cơ sở kinh nghiệm và sự phối hợp trong thực hiện công tác bảo tồn và phát huy giá trị di tích. Để thực hiện được mục tiêu nêu trên, cần tập trung vào những giải pháp cơ bản:

Giải pháp về phát triển nguồn nhân lực: Các cấp quản lý di tích cần hỗ trợ một phần từ ngân sách để tăng cường đào tạo, bồi dưỡng, phát triển nhân lực, đặc biệt tập trung vào đội ngũ quản lý, hướng dẫn du lịch văn hóa lịch sử và sinh thái, lao động nghiệp vụ bậc cao nhằm hỗ trợ định hướng phát triển sản phẩm có chất lượng cao; thực hiện việc chuyển giao

công nghệ quản lý và nâng cao chất lượng đội ngũ nhân lực quản lý hoạt động kinh doanh du lịch để từng bước tiếp quản nhiệm vụ quản lý các cơ sở kinh doanh dịch vụ du lịch theo hướng cao cấp; chú trọng nâng cao nhận thức về du lịch văn hóa lịch sử, bảo vệ môi trường, kỹ năng giao tiếp đối với đội ngũ lao động trực tiếp phục vụ khách du lịch. Tăng cường liên kết giữa các doanh nghiệp, chính quyền địa phương, các cơ sở đào tạo nghiệp vụ du lịch.

Giải pháp xúc tiến, quảng bá xây dựng thương hiệu du lịch, phát triển thị trường và sản phẩm du lịch: Xây dựng bộ nhận diện thương hiệu cho các Di tích LSQGĐB Tân Trào bao gồm: tờ rơi, poster quảng cáo, bảng biển chỉ dẫn, sách hướng dẫn du lịch..., phối hợp với các đơn vị truyền thông lớn như Đài Truyền hình Việt Nam, Dentsu để sản xuất những tập phim giới thiệu về các di tích theo hướng du lịch về nguồn, du lịch sinh thái, du lịch trải nghiệm, du lịch cộng đồng... sản xuất những thước phim quảng cáo ngắn chiếu trên các khung giờ vàng của VTV. Sử dụng những phương tiện mạng xã hội như Facebook, Zalo, Tiktok, Instagram... mạng giải trí như YouTube... để đăng tải những nội dung cần quảng cáo có nội dung dịch sang tiếng nước ngoài như tiếng Anh... Tổ chức sáng tác thơ, bài hát về di tích bởi những nhà thơ, nhạc sĩ nổi tiếng, bài hát được thể hiện bởi ca sĩ tên tuổi, bài viết giới thiệu về di tích đăng trên các tạp chí nổi tiếng, mời người nổi tiếng làm đại diện thương hiệu du lịch. Thực hiện các dự án âm nhạc gắn với giới thiệu du lịch cho các di tích. Tổ chức các cuộc thi ảnh đẹp về di tích, có cơ chế thu hút các nhiếp ảnh gia chuyên nghiệp. Nghiên cứu, sản xuất những vật phẩm lưu niệm, sản vật địa phương là đại diện thương hiệu du lịch riêng cho di tích. Tăng cường các hoạt động kinh doanh, tọa đàm xúc tiến du lịch. Xây dựng các chương trình xúc tiến thương hiệu di tích tới thị trường trọng điểm trong nước thông qua các hội chợ du lịch quốc tế, tham gia lễ hội, sự kiện văn hóa du lịch quy mô quốc gia, quốc tế. Tổ chức các chương trình kích cầu du lịch, vận động sự tham gia của doanh nghiệp kinh doanh du lịch lớn trên cả nước... Tăng cường tuyên truyền để toàn thể nhân dân vào cuộc cùng Nhà nước trong việc quảng bá giới thiệu du lịch.

Giải pháp liên kết phát triển du lịch: UBND tỉnh Tuyên Quang cần tạo cơ chế bình đẳng, cởi mở, thông thoáng về liên kết phát triển du lịch với các địa phương, các khu du lịch trên tinh thần tương hỗ và cùng có lợi. Tăng cường cơ sở vật chất liên kết phát triển du lịch, trong đó đặc biệt chú trọng nâng cấp các công trình hạ tầng kết nối đường bộ (như

nâng cấp hệ thống giao thông, trạm dừng nghỉ, cảnh quan bên đường...); đổi mới nội dung liên kết trong phát triển sản phẩm; quảng bá xúc tiến du lịch; khai thác, phát triển thị trường và đào tạo phát triển nguồn nhân lực có tay nghề cao cho các khu di tích; mở rộng các hình thức liên kết: liên kết trong khuôn khổ nhiều địa phương, nhiều khu du lịch (đa phương); với từng địa phương hoặc khu du lịch theo chủ đề riêng theo đặc điểm về tài nguyên (song phương). Tăng cường hợp tác, liên kết quốc tế đặc biệt với các quốc gia được xác định là thị trường gần.

Tăng cường công tác thanh tra, kiểm tra, xử lý vi phạm, chú trọng công tác thi đua, khen thưởng

Tăng cường công tác thanh tra, kiểm tra không những phát hiện xử lý những vi phạm trong công tác quản lý mà còn phát hiện biểu dương kịp thời những tổ chức, cá nhân có thành tích trong công tác quản lý di tích. Việc chú trọng công tác thi đua, khen thưởng giúp khích lệ tinh thần làm việc của những người tham gia công tác quản lý di tích, giúp cho cộng đồng và nhà nước thêm gắn bó, cùng chung tay bảo tồn, phát huy giá trị di tích gắn với phát triển du lịch.

Di tích với nhiều loại hình, nằm trải dài trên một không gian rộng lớn, việc quản lý cũng gặp những khó khăn nhất định. UBND tỉnh Tuyên Quang cần phân cấp, phân công rõ ràng nhiệm vụ, trách nhiệm, quyền, nghĩa vụ đối với từng đối tượng quản lý, từ đó các cấp, các ngành có liên quan và cộng đồng đều có ý thức thực thi đúng trách nhiệm, quyền hạn của mình trong công tác bảo tồn, phát huy giá trị di tích gắn với phát triển du lịch và cũng là căn cứ pháp lý rõ ràng cho công tác thanh tra, kiểm tra, xử lý vi phạm, khen thưởng.

3. Kết luận

Quan điểm, chủ trương của Đảng và chính sách của Nhà nước là một trong những cơ sở quan trọng trong thực hiện công tác quản lý, bảo tồn và phát huy giá trị các Di tích LSQGĐB Tân Trào. Việc nghiên cứu những vấn đề cơ bản của quản lý các di tích cách mạng ATK trong bối cảnh hiện nay cũng là một trong những căn cứ để rút ra những vấn đề cơ bản chung nhất trong công tác quản lý các di tích lịch sử cách mạng ATK trong cả nước.

Những giải pháp để nâng cao hiệu quả công tác quản lý tại các Di tích LSQGĐB Tân Trào được đưa ra có tính lý luận, thực tiễn và là những giải pháp quan trọng, cấp bách. Do vậy, việc áp dụng và thực hiện những giải pháp này là một trong những yếu tố cơ bản để tăng cường hiệu quả công tác quản lý Di tích LSQGĐB Tân Trào ở tỉnh Tuyên Quang trong thời gian tới ■

H.T.M